

گزارش هفته ترویج علم در جمهوری اسلامی ایران

۲۰-۲۶ آبان ماه ۱۳۹۱

اکرم قدیمی*^۱

چکیده

انجمن ترویج علم ایران با هدف اشاعه تفکر علمی، مفتخر است که توانسته به یاری خداوند متعال و با همکاری تعدادی از نهاد های علمی، فرهنگی و اجرایی کشور، نخستین "هفته ترویج علم" را برگزار کند. این هفته از بیستم تا بیست و ششم آبان ماه سال ۱۳۹۱ با موفقیت و استقبال قابل توجهی برگزار شد. انتخاب "هفته ترویج علم" در ماه آبان، به دلیل همزمانی آن با "روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه" است. پیشینه نام گذاری "روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه" به همایش جهانی علوم بازمی گردد که در سال ۱۹۹۹ میلادی در شهر بوداپست مجارستان برگزار شد. این همایش کاری مشترک از یونسکو و شورای بین المللی علوم بود. لزوم انتخاب روزی به عنوان "روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه" در سی و یکمین اجلاس همایش عمومی یونسکو اتخاذ گردید. از سال ۲۰۰۱ میلادی (۱۳۸۰ خورشیدی) روز دهم نوامبر برابر بیستم آبان به عنوان "روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه" نامیده شد.

واژگان کلیدی: علم، ترویج علم، یونسکو، صلح، توسعه.

* استادیار، تلفن: ۸۱۰۳۲۲۵۱ (+۹۸۲۱)، نشانی الکترونیکی: ghadimi2005@gmial.com
۱. مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور و رئیس انجمن ترویج علم ایران.

گزارش هفته ترویج علم در جمهوری اسلامی ایران

- معرفی حوزه های علمی - پژوهشی جدید که موجب ارتقای کیفیت عمومی زندگی می شوند.

در فضای کنونی، آموزش علم و گسترش تفکر علمی در جوامع اهمیت وافری دارد. تفکر علمی، از جمله راهکارهای مفید برای کاهش شکاف میان علم و جامعه می باشد.

برای برگزاری این هفته، «ستاد برنامه ریزی» با همراهی بیش از چهل تن از استادان دانشگاه، پژوهشگران و کارشناسان خبره به صورت کاملاً افتخاری و منظم تشکیل شد. تعدادی از نهادهای علمی، فرهنگی و اجرایی برای برگزاری این هفته اعلام آمادگی نمودند هر چند نشان سازمانی همه این سازمانها بر روی پوسترها و اطلاعیه های هفته ترویج علم نقش بست؛ ولی با این حال برخی از نهادها در طی هفته ترویج علم، همکاری مناسبی نداشتند. برنامه هفته ترویج علم، برحسب نام روزهای هفته در جدول ذیل آمده است:

انجمن ترویج علم ایران با هدف اشاعه تفکر علمی، با همکاری تعدادی از نهاد های علمی، فرهنگی و اجرایی کشور؛ اقدام به برگزاری «هفته ترویج علم» کرد. این هفته از بیستم تا بیست و ششم آبان ماه ۱۳۹۱ برگزار شد. انتخاب «هفته ترویج علم» در ماه آبان، به دلیل همزمانی آن با «روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه» است. برخی از مهمترین اهداف روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه عبارتند از:

- بهره مندی آحاد جامعه از ثمرات علم، فناوری و نوآوری؛
- ایجاد بستر و فضای مناسب گفتمان پیرامون تأثیر علم، فناوری و نوآوری بر زندگی روزمره مردم؛
- ایجاد تمهیدات لازم برای بازدیدهای عمومی از موزه های علمی؛
- معرفی پیش کسوتان و شخصیت های برجسته علمی؛
- آشنا ساختن دانش آموزان با مهارت ها و مشاغل علمی؛
- بازدیدهای عمومی از مراکز و نهادهای مؤثر در ایجاد تعامل بین علم، صلح و توسعه؛

برنامه هفته ترویج علم در جمهوری اسلامی ایران - آبان ماه ۱۳۹۱

تاریخ	نام روز	محل برگزاری
شنبه ۲۰	علم در خدمت صلح و توسعه	دانشگاه تهران: دانشکده مطالعات جهان
یکشنبه ۲۱	تاریخ علم دیپلماسی در خدمت صلح و توسعه	موزه ملک دانشگاه تربیت مدرس: دانشکده فنی و مهندسی
دوشنبه ۲۲	رسانه ها و ترویج علم نقش موزه ها در ترویج علم علم در خدمت صلح و توسعه پایدار	روزنامه جام جم وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کمیسیون ملی یونسکو در تهران
سه شنبه ۲۳	درهای باز دانشگاه ها و مراکز پژوهشی موقعیت زنان در دانش فیزیک ایران	دانشگاه ها و مراکز علمی خانه اندیشمندان علوم انسانی (انجمن ایرانی مطالعات زنان)
چهارشنبه ۲۴	اهدای کتاب کارگاه آموزشی بازبانی اطلاعات و اسناد ملل متحد	کتابخانه حسینییه ارشاد
پنجشنبه ۲۵	ترویج علم (افتتاح نمایشگاه، اهدای جایزه ترویج علم، برگزاری شب علم)	برج میلاد
جمعه ۲۶	نمایشگاه علم برای مردم اختتامیه هفته ترویج علم	برج میلاد

نشریه نشاء علم، سال سوم، شماره اول، دی ماه ۹۱

خلاصه فعالیت ها شنبه ۲۰ آبان - افتتاحیه

مراسم افتتاحیه هفته ترویج علم

هفته ترویج علم با حضور استادان، پژوهشگران و اعضای انجمن ترویج علم ایران، در تالار حنانه دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران آغاز و مراسم افتتاحیه آن برگزار شد.

یکشنبه ۲۱ آبان، "روز تاریخ علم"

در دومین روز از هفته ترویج علم، دو برنامه برگزار شد. صبح یکشنبه، با نشست تخصصی "دیپلماسی علم در خدمت صلح و توسعه" در دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه تربیت مدرس آغاز شد. در این نشست، دو نمایش با موضوع "صلح و دوستی" توسط گروه پسران دیرآموز انجمن خیریه خورشید اجرا گردید. در بعدازظهر روز یکشنبه، نشست تاریخ علم "با حضور متخصصان برجسته تاریخ علم کشور - در موزه ملک که نمادی از تاریخ علم کشور است - برگزار شد.

دوشنبه ۲۲ آبان، "روز رسانه ها و ترویج علم"

سومین روز از هفته ترویج علم، با برنامه های متنوعی سپری شد. اولین برنامه با عنوان "مراکز علمی و ترویج علم" در سالن کنفرانس طبقه دوم وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، با ارائه دو سخنرانی علمی تحت عناوین "۲۶ سال تلاش در خدمت ترویج علم" و "نقش موزه علوم و فناوری در ترویج علم" همراه با نمایش یک فیلم علمی - آموزشی برگزار شد. دومین برنامه در بعد از ظهر این روز از هفته ترویج علم در محل کمیسیون ملی یونسکو و با حضور دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو در تهران برگزار شد. سومین برنامه این روز، "روز رسانه ها و ترویج علم" نام داشت جمعی از روزنامه نگاران علمی در دفتر روزنامه جام جم گردآمدند و "کمیته رسانه و ترویج علم" انجمن ترویج علم را تشکیل دادند.

سه شنبه ۲۳ آبان، "روز درهای باز دانشگاه ها و مراکز پژوهشی"

چهارمین روز هفته "روز درهای باز" نام داشت. با توجه به اینکه دانشگاه ها و مراکز پژوهشی در توسعه علمی کشور نقش مؤثری دارند؛ یکی از برنامه های این هفته به بازدید عموم بویژه دانش آموزان، از دانشگاه ها و مراکز پژوهشی کشور اختصاص داشت. با این هدف که این اقدام سبب کسب تجربه برای دانش آموزان شود و آنان را در انتخاب رشته تحصیلی و آینده شغلی یاری دهد.

چهارشنبه ۲۴ آبان، "روز اهدای کتاب"

۲۴ آبان "روز اهدای کتاب" نام داشت. به همین مناسبت انجمن

ترویج علم ایران، کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد و انجمن کتابداری و اطلاع رسانی برای بزرگداشت این روز برنامه هایی را ترتیب دادند. صبح روز چهارشنبه کارگاه آموزشی بازیابی اطلاعات و اسناد ملل متحد در مرکز اطلاعات و مدارک سازمان ملل متحد برگزار شد.

همچنین انجمن ترویج علم و کتابخانه حسینیه ارشاد از اعضای کتابخانه فاطمه ها در روستای کهنوج برای حضور در برنامه های این روز دعوت کردند. این یک حرکت نمادین به منظور تشویق مردم به اهدای کتاب بود.

در ادامه برنامه یک سخنرانی با عنوان "در عصر کتابخانه های مجازی چرا باید کتاب به کتابخانه ها اهدا کرد؟" ایراد گردید و نمایشگاه نقاشی با موضوع صلح و دوستی برگزار شد. این نمایشگاه طی هفته علم در کتابخانه حسینیه ارشاد دایر بود. همچنین در این روز، تعدادی کتاب به منظور توزیع در مناطق محروم کشور توسط مردم اهدا شد.

پنجشنبه ۲۵ آبان، "روز ترویج علم"

روز بیست و پنجم آبان ماه با "نمایشگاه علم برای مردم" در برج میلاد افتتاح شد.

در این نمایشگاه، مراکز گوناگون علمی، پژوهشی، فرهنگی، تجاری و هنری اعم از دولتی و غیردولتی گرد هم آمدند که مورد استقبال گسترده مردم قرار گرفت. در کنار این نمایشگاه، چادر صلح نیز برپا شده بود. فهرست شرکت کنندگان در نمایشگاه به شرح زیر است: انجمن ترویج علم ایران، برج میلاد تهران، اتحادیه انجمن های علمی - آموزشی معلمان فیزیک ایران، نشریه لذت فیزیک، سازمان فضایی ایران، انجمن کتابداری و اطلاع رسانی، پارک علمی و تفریحی فن آموز، شورای خانه های ریاضیات، بانک صادرات ایران، انجمن علمی دانشجویی دانشکده برق و کامپیوتر دانشگاه تهران، شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان، ماهنامه آسمان شب، مجله دانستی ها، معاونت فرهنگی، اجتماعی شهرداری تهران، خانه ریاضیات تهران، موزه علوم و فناوری تهران، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، انجمن دانشجویی فیزیک دانشگاه شهید رجایی، کمیسیون ملی یونسکو، انتشارات دیبایه، معاونت فرهنگی، هنری شهرداری تهران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ماهنامه نجوم، خانه کتابدار کودک و نوجوان، کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، انجمن نجوم ایران، انجمن حمل و نقل ریلی ایران و دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.

مراسم اعطای سیزدهمین دوره جایزه ترویج علم هم در روز پنجشنبه ۲۵ آبان ماه در سالن سعدی برج میلاد با حضور جمعی کثیری از مردم بویژه برندگان جوایز این دوره برگزار شد. در این مراسم درباره "اخلاق در علم" سخن به میان آمد.

بعد از مراسم سیزدهمین دوره جایزه ترویج علم، برنامه "شب علم" با مشارکت شورای خانه های ریاضیات و پارک فن آموز در گالری برج میلاد برگزار شد.

جدول فعالیتهای هفته ترویج علم در سال ۱۳۹۱

ردیف	نوع فعالیت	تعداد	ملاحظات
۱	سخنرانی علمی	۵۰ سخنرانی	بیش از ۵۰ سخنرانی در طی هفته توسط انجمن ترویج علم برگزار شد. علاوه بر این سازمان‌ها و نهادهای دیگری نیز مستقلاً سخنرانی برگزار کردند.
۲	کارگاه و نشست علمی	۲۰ کارگاه	بیش از بیست کارگاه در طی این هفته توسط انجمن و نهادهای دیگر برگزار شد.
۳	مسابقه نقاشی	۲ مسابقه	۱. کمیسیون ملی یونسکو، برای کودکان ۱۲-۱۶ ساله مسابقه نقاشی اعلام کرد. حدود ۲۷۰ اثر دریافت و از بین آنها ۱۲ اثر انتخاب شد. ۲. کتابخانه حسینیه ارشاد و انجمن ترویج علم ایران نیز مسابقه نقاشی بدون محدودیت سنی برگزار کردند که ۳۰۰ اثر به حسینیه ارشاد ارسال شد ۶۰ اثر مربوط به کودکان ناشنوا بود. در طی این هفته تمام آثار رسیده در حسینیه ارشاد به نمایش گذاشته شد.
۴	مسابقه روزنامه دیواری	-	تعدادی روزنامه دیواری به مناسبت این هفته توسط دانش‌آموزان چند دبیرستان از جمله فرهیختگان تهیه شد.
۵	نمایشگاه	-	- در روز ۲۵ آبان ماه نمایشگاه علم برای مردم با حضور بیش از ۳۰ سازمان مختلف در برج میلاد تهران افتتاح شد. برگزاری نمایشگاه توسط دانشجویان دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی و دانشگاه تهران؛
۶	شب علم ریاضی و فیزیک	در دو بخش	برای اولین بار شب علم برگزار شد. (۲۵ آبان ماه)
۷	جایزه ترویج علم	۵ شاخه	اهدای «جایزه‌ی پژوهش با موضوع ترویج علم» به آقای محمد وحیدی؛ - اهدای «جایزه‌ی ویژه‌ی رسانه‌ها و ترویج علم» به آقایان دکتر اسماعیل میرفخرایی و فرح‌الله صبا؛ - اهدای «جایزه‌ی بهمن بیگی برای معلمان مروج علم در مناطق محروم» به آقایان حمزه رزم جو، نوذر فریدونی، رضا مال احمدی و کریم کاظمی؛ اهدای «جایزه‌ی نهاد مروج علم» به خانگی کتابدار کودک و نوجوان و مؤسسه‌ی آموزشی رنگین کمان سپید؛ - اهدای «جایزه‌ی ترویج علم ایران» به آقای دکتر مهدی بهزاد.
۸	آموزش دبیران فیزیک	۲۰۰ نفر	باشگاه فن آموز- شرکت سراج برای آموزش ۲۰۰ دبیر فیزیک چهار کارگاه در صبح و عصر روزهای جمعه ۱۹ و ۲۶ آبان با عنوان «کارگاه آزمایش‌های لیزری» برگزار کرد. اتحادیه معلمان فیزیک نیز در هماهنگی این کارگاه فعالیت داشت. شرکت سراج «بسته آزمایش‌های صوت لیزری» از تولیدات خود را به صورت امانی در اختیار شرکت کنندگان در کارگاه قرارداد تا از آن در مدارس استفاده کنند.
۹	اهدای کتاب	بیش از ۳۰۰۰ جلد	در روز اهدای کتاب، تعدادی کتاب توسط مردم برای ارسال به مناطق محروم اعطا شد. (۲۴ آبان)
۱۰	رسانه و ترویج علم		- شبکه ۴ سیما قبل از این هفته و طی هفته برنامه‌هایی به این مناسبت پخش کرد. - تشکیل کارگروه رسانه و ترویج علم؛ - همکاری خبرگزاری ایسنا و تعدادی از شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی.
۱۱	درهای باز دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی		در طی این هفته شورای خانه‌های ریاضیات در ۲۹ شهر کشور و نیز پژوهشگاه رویان پذیرای عموم مردم بودند.

جمعه ۲۶ آبان ماه - اختتامیه

مراسم اختتامیه در روز جمعه ۲۶ آبان ماه در سالن سعدی برج میلاد با حضور شخصیت های برجسته علمی برگزار شد. در این مراسم بیانیسه هفته علم قرائت و در ادامه از افراد و نهادهایی که در برگزاری این هفته انجمن را یاری کرده بودند تقدیر شد.

نتیجه گیری

تجربه انجمن ترویج علم ایران در " هفته ترویج علم " نشان داد این برنامه، در صورت استمرار، می تواند در جلب توجه عموم مردم به علم تاثیرگذار باشد. این مطلب نیازمند اقدام به موارد زیر است:

- توجه بیشتر سیاست گذاران و برنامه ریزان کشور به اهمیت ترویج علم و حمایت از برنامه های آن؛
- مشارکت نهاد آموزش و پرورش کشور؛
- مشارکت دانشگاه ها و مراکز پژوهشی، انجمن های علمی و سایر نهادهایی که در تولید علم نقش دارند؛
- مشارکت و ارتباط تنگاتنگ رسانه ها در برنامه ریزی فعالیت های این هفته؛

- تخصیص ردیفی خاص در قانون بودجه کشور به ترویج علم؛
- توصیه جهت ثبت جهانی نام دانشمندان، فلاسفه، ادیبان و هنرمندان ایرانی و آثار با ارزش آنان؛
- راه اندازی کاروان های علمی در نقاط مختلف کشور؛
- تاسیس خانه ترویج علم جهت ایجاد رابطه بین دستاوردهای علمی و جامعه؛

• استقرار دبیرخانه انجمن ترویج علم ایران در خانه ترویج علم.

اسامی برخی از سازمان هایی که در برگزاری برنامه " هفته ترویج علم " مشارکت داشتند به ترتیب حروف الفبا ذکر می شود:

- اتحادیه انجمن های علمی - آموزشی معلمان فیزیک ایران
- انجمن بیوشیمی فیزیک ایران
- انجمن علمی دانشجویی دانشکده فیزیک دانشگاه تهران
- باشگاه فن آموز - شرکت سراج
- بانک صادرات ایران
- برج میلاد
- بنیاد پیشبرد علم و فناوری ایران
- دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
- شبکه چهار سیمای جمهوری اسلامی ایران
- شورای خانه های ریاضیات
- کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد
- کمیسیون انجمن های علمی ایران
- ماهنامه نجوم (انتشار ویژه نامه صبح زاهدان، و برگزاری نشست علمی در شهرهای تبریز، کاشان)
- مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری
- معاونت امور اجتماعی و فرهنگی - اداره کل آموزش های شهروندی
- معاونت علمی - فناوری ریاست جمهوری
- نشر دیبایه